

according to some); and (b) कर्मेन्द्रियाणि:—पायूपस्थं हस्तपादं वाक् चैव दशमी स्मृता Ms. 2. 90. Ms. further adds एकादशं मनो ज्ञेयं स्वगुणोभयात्मकम् । यस्मिन् जिते जितवितौ भवतः पञ्चकौ गणौ ॥ In the Vedānta मनः, बुद्धि, अहंकार and चित्त are said to be the four internal organs, the total number of organs being, therefore, 14, each presided over by its own ruler or नियन्तृ. In Nyāya each organ is connected with its own peculiar element; the eye, ear, tongue, nose, and skin being connected respectively with Light or fire, Ether, Water, Earth and Air. —3 Bodily or virile power, power of the sense. —4 Semen; गणिकान्नमथेन्द्रियम् Mb. 12. 36. 28. —5 Symbolical expression for the number '5'. —Comp. —अगोचर a. imperceptible. —अर्थः 1 an object of sense; these objects are:— रूपं शब्दो गन्धरसस्पर्शाश्च विषया अमी Ak.; इन्द्रियस्येन्द्रियस्यार्थे रागद्वेषौ व्यवस्थितौ Bg. 3. 34; Bh. 3. 5. 8; R. 14. 25. —2 anything exciting these senses. —असङ्गः non-attachment to sensual objects, stoicism. —आत्मन् m. 1 an epithet of Viṣṇu. —2 an organ of sense. —आदिः the principle called *ahankāra* (in Sāñ. Phil.). —आयतनम् 1 the abode of the senses, i. e. the body. —2 the soul. —आराम a. given to enjoying the objects of sense; अघायुरिन्द्रियारामो मोघं पार्थ स जीवति Bg. 3. 16. —ईशः the soul. —गोचर a. perceptible to the senses. (—रः) an object of sense; पञ्च चेन्द्रियगोचराः Bg. 13. 5. —ग्रामः, —वर्गः the assemblage or collection of organs, the five organs of sense taken collectively; बलवानिन्द्रियग्रामो विद्रांसमपि कर्षति Ms. 2. 215, 100, 175; निर्देवार मधुनीन्द्रियवर्गः Śi. 10. 3. —ज a. in one's presence, visible. —ज्ञानम् consciousness, the faculty of perception. —धारणा restraint of senses; स्थिरामिन्द्रियधारणाम् Kath. 2. 6. 11. —निग्रहः restraint of senses. —प्रसङ्गः sensuality. —बुद्धिः f. perception by the senses, exercise of any organ of sense. —बोधन a. exciting power; stimulating or sharpening the senses. (—नम्) any excitement of senses, a stimulus. —वधः insensibility. —विप्रतिपत्तिः f. perversion of the organs, wrong preception. —वृत्तिः f. function of the organs. —संप्रयोगः Functioning of senses with reference to objects. —सुख sensual pleasures; एवमिन्द्रियसुखानि निर्दिशन्नन्यकार्यविमुखः स पाथिवः R. 19. 47. —सन्निकर्षः the contact of an organ of sense (either with its object or with the mind). —स्वापः insensibility, unconsciousness, stupor.

इन्द्रियवत् a. 1 One who has curbed his senses. —2 One having the organs of sense.

इन्ध् 7 Ā. (इन्द्रे or इन्धे, इन्धाञ्चके, ऐन्धिष्ट, इद्ध) To kindle, light, set on fire; वयं त्वेन्धानास्तन्वं पुषेम Av. 5. 3. 1. —pass. (इध्यते) To be lighted, blaze, flame.

इद्ध p. p. [इन्ध्-क्त] 1 Kindled, lighted; रामस्य त्रिपुरा-न्तकृद्विषदा तेजोभिरिद्धं धनुः Mv. 1. 53; क्रोधं Ratn. 1. 3; Mu. 1. 2; °राग Ś. 7. 16 whose glow or red colour has just broken out. —2 Shining, glowing, blazing, bright;

तन्वन्तामिद्धमाभितो गुरुमंशुजालम् Ki. 2. 59; Śi. 1. 63; °बोधे Bk. 1. 5 (पदबुद्धिभिः) sharp. —3 Clean, clear. —4 Wonderful. —5 Obeyed, unresisted (as order); शासनः Ki. 1. 22. —द्धम् 1 Sunshine, heat. —2 Refulgence, splendour. —3 Wonder. —Comp. —दीधितिः fire; कुस्ते न खलु स्वयेच्छया शलभानिन्धनमिद्धदीधितिः Śi. 16. 35. —मन्धु a. having the anger excited.

इध्मः [इध्यतेऽभिरनेन इन्ध्-मक्] Fuel, especially that used for the sacred fire; ग्रीष्म इध्मः शरद्धविः Rv. 10. 90. 6; तत्रेध्मानयने शक्रो नियुक्तः करयपेन ह Mb. 1. 31. 6; R. 14. 70. —धम् Wood, fuel. —Comp. —जिह्वः fire; Bhāg. 5. 1. 25. —प्रवञ्चनः a hatchet, an axe.

इध्या f. Kindling, lighting.

इन्ध a. [इन्ध्-अच्] Kindling, lighting. —धः [इन्ध्-घञ्] 1 Fuel. —2 The Supreme Being; इन्धो ह वै नामैष सोऽयं दक्षिणेऽक्षन्युरुषः Bri. Up. 4. 2. 2.

इन्धन a. [इन्ध्-णिच्-त्युद्] Kindling, lighting. —नम् 1 Kindling, lighting, —2 Fuel, wood &c.; शोकानलेन्धनताम् K. 169. —3 Expectation, desire (वासना); ये तु दग्धेन्धना लोके पुण्यपापविवर्जिताः Mb. 12. 348. 2.

इन्धनवत् a. Possessed of fuel.

इन्धन्वन् a. Ved. possessed of fuel.

इन्ध् 6 P. 1 To go. —2 To pervade, surround. —3 To seize, take possession of. —4 To invigorate, gladden; see इन् also.

इन्धकाः Stars in the head of Orion. (See इन्धकाः)

इभः [इ-भन्-किञ्च Un. 3. 151] 1 An elephant. —2 Fearless power (Sāy.). —3 Servants, dependents (Ved.) —4 The number eight. —भी A female elephant. [cf. L. *ebur*]. —Comp. —अरिः a lion दृष्ट्वा मृधे गृह्णवाहमिभारिवाहः Bhāg. 8. 11. 56. —आख्यः, —केशरा the plant नागकेशर *Mesua ferrea*. —आननः N. of Ganeśa; cf. गजानन. —उषणा, —कणा a kind of aromatic plant, *Scindapsus officinalis* गजपिप्ली (Mar. गजपिपळी). —कर्णकः N. of a plant (Mar. तांबडा एरंड). —गन्धा N. of a plant (the fruit of which is poisonous). —दन्ता f. The plant *Tiaridium Indicum* (Mar. मुहंडी, नागदवणा). —निर्मालिका 1 shrewdness, sagacity, sharpness. —2 hemp (भन्ना). —पालकः the driver or keeper of an elephant. —पोटा [पोटा पुंलक्षण इभी] a hermaphrodite female elephant. —पोतः a young elephant, a cub. —भरः a collection of elephants. —युवतिः f. a female elephant.

इभमाचलः [इभमाचलयति] A lion.

इभया N. of the tree स्वर्णक्षीरी.

इभ्य a. [इभं गजमर्हति यत्] 1 Wealthy, opulent, rich; Dk. 41. —2 Belonging to one's servants (Ved). भ्रातेव स्वस्वामिभ्यान्न राजा Rv. 1. 65. 7. —भ्यः 1 A king. Ch. Up. 1. 10. 1. —2 An elephant-driver. —3 An enemy or foe (Sāy.). —भ्या 1 A female elephant. —2 N. of the